

مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص

مصوبات و استفساریه‌های سال ۱۳۹۲

برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان

تحقیق و تنقیح

مصطفی مسعودیان، کاظم کوهی اصفهانی، محمدبرزگر خسروی، محمدهادی توکل‌پور،
حسین فاتحی‌زاده، محمدحسن باقری خوزانی

نظارت علمی

کاظم کوهی اصفهانی

پژوهشکده شورای نگهبان

سرشناسنامه: شورای نگهبان

عنوان و نام پدیدآور: مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات و استفساریه‌های سال ۱۳۹۲ (برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان)/ تحقیق و تنقیح: مصطفی مسعودیان ... [و دیگران]. نظارت علمی: کاظم کوهی اصفهانی.

مشخصات ناشر: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۳۹۴
ISBN : 978-600-95306-5-6
۷۸۹ ص.

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا
یادداشت: محققان: مصطفی مسعودیان، کاظم کوهی اصفهانی، محمدبرزگر خسروی، محمدهادی توکل‌پور، حسین فاتحی‌زاده، محمدحسن باقری خوزانی.

یادداشت: نمایه

موضوع: ۱. شورای نگهبان - - صورت مذاکرات ۲. شورای نگهبان - - مصوبات
شناسه افزوده: الف. مسعودیان، مصطفی، ۱۳۶۴- ب. کوهی اصفهانی، کاظم، ۱۳۵۸-، ناظر
ج. شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۴ ۲۴۳م ۹ش/ KM۲۵۱۲
رده‌بندی دیویی: ۳۹۴/۵۵۰۵
شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۱۹۵۶۰

مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات و استفساریه‌های سال ۱۳۹۲ برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان

تحقیق و تنقیح: مصطفی مسعودیان، کاظم کوهی اصفهانی، محمدبرزگر خسروی،

محمدهادی توکل‌پور، حسین فاتحی‌زاده، محمدحسن باقری خوزانی

نظارت علمی: کاظم کوهی اصفهانی

ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۴ - تیراژ: ۳۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۳۰۶-۵-۶

قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی، کوچه شهید دهقانی‌نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲

فکس: ۰۲۱- ۸۸۳۲۵۰۸۰

تلفن: ۰۲۱- ۸۸۳۲۵۰۴۵

www.shora-rc.ir

nashr@shora-rc.ir

فهرست مطالب

مقدمه ۱

فصل اول - قوانین مصوب مجلس ۵

- ۱- قانون اصلاح موادی از قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران (مصوب ۱۳۹۲/۱/۲۷) ۷
- ۲- قانون معاهده استرداد مجرمین بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری قزاقستان (مصوب ۱۳۹۲/۱/۲۸) ۱۷
- ۳- قانون استفساریه جزء (۱) بند (ب) تبصره (۲) ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی (مصوب ۱۳۹۲/۲/۳) ۲۹
- ۴- قانون اصلاح قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مجمع بین‌المللی انرژی (مصوب ۱۳۹۲/۲/۳) ۳۳
- ۵- قانون اصلاح موادی از قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی (مصوب ۱۳۹۲/۳/۸) ۳۶
- ۶- قانون تأمین کالاهای اساسی برای اقشار آسیب‌پذیر (مصوب ۱۳۹۲/۳/۸) ۵۱
- ۷- قانون بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور (مصوب ۱۳۹۲/۳/۱۹) ۵۵
- ۸- قانون تسریع در بازسازی مناطق آسیب‌دیده در اثر حوادث غیرمترقبه (مصوب ۱۳۹۲/۳/۱۹) ۱۴۷
- ۹- قانون اصلاح قانون تجمیع انتخابات دوره پنجم شوراهای اسلامی با دوره یازدهم ریاست جمهوری (مصوب ۱۳۹۲/۳/۱۹) ۱۵۶
- ۱۰- قانون اصلاح ماده (۱۹) قانون انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۹۲/۳/۲۰) ۱۵۹
- ۱۱- قانون اصلاح قوانین تنظیم جمعیت و خانواده (مصوب ۱۳۹۲/۳/۲۰) ۱۶۱

- ۱۲- قانون تمدید مهلت اجرای آزمایشی قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری (مصوب ۱۳۹۲/۳/۲۰) ۱۶۴
- ۱۳- قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری (مصوب ۱۳۹۲/۳/۲۵) ۱۶۶
- ۱۴- قانون اجازه افزایش سهام جمهوری اسلامی ایران در بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه (IBRD) (مصوب ۱۳۹۲/۴/۵) ۲۳۵
- ۱۵- قانون پیگیری حقوقی- سیاسی نقش و دخالت آمریکا و انگلیس در کودتای (۲۸) مرداد ۱۳۳۲ علیه دولت ملی ایران (مصوب ۱۳۹۲/۶/۱۰) ۲۳۷
- ۱۶- قانون سنجش و پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور (مصوب ۱۳۹۲/۶/۱۰) ۲۳۹
- ۱۷- قانون اصلاح قانون نظام صنفی کشور (مصوب ۱۳۹۲/۶/۱۲) ۲۴۷
- ۱۸- قانون نحوه محاسبه و اعمال تسعیر دارایی‌ها و بدهی‌های ارزی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۹۲/۶/۳۱) ۲۹۶
- ۱۹- قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی سرپرست و بدسرپرست (مصوب ۱۳۹۲/۶/۳۱) ... ۳۰۷
- ۲۰- قانون تمدید مهلت اجرای آزمایشی قانون اصلاح قانون بیمه اجباری مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری زمینی در مقابل شخص ثالث (مصوب ۱۳۹۲/۷/۲) ۳۶۱
- ۲۱- قانون اصلاح تبصره (۲) ماده (۳۹) قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران (مصوب ۱۳۹۲/۷/۳) ۳۶۵
- ۲۲- طرح اصلاح بند (۳) ماده واحده قانون برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی (مصوب ۱۳۹۲/۷/۱۰) ۳۷۲
- ۲۳- قانون استفساریه قانون الحاق دو تبصره به ماده (۱۷) قانون تعیین تکلیف استخدامی معلمان حق‌التدریسی و آموزشیاران نهضت سوادآموزی در وزارت آموزش و پرورش (مصوب ۱۳۹۲/۷/۱۴) ۳۷۷
- ۲۴- قانون استفساریه بند (ب) ماده (۴۴) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۹۲/۷/۱۷) ۳۸۵
- ۲۵- قانون تعیین تکلیف تأمین اجتماعی اشخاصی که ده سال و کمتر حق بیمه پرداخت کرده‌اند (مصوب ۱۳۹۲/۷/۱۷) ۳۸۸

- ۲۶- قانون الحاق یک تبصره به ماده (۳) قانون وظایف و اختیارات رئیس قوه قضائیه
(مصوب ۱۳۹۲/۷/۳۰)..... ۳۹۴
- ۲۷- قانون موافقتنامه همکاری بین وزارت کشور جمهوری اسلامی ایران و وزارت
کشور فدراسیون روسیه (مصوب ۱۳۹۲/۸/۱)..... ۴۰۰
- ۲۸- قانون اساسنامه کمیسیون دامپزشکی سازمان همکاری‌های اقتصادی (اکو)
(مصوب ۱۳۹۲/۸/۱۲)..... ۴۰۷
- ۲۹- قانون تمدید مدت اجرای آزمایشی قانون مدیریت خدمات کشوری
(مصوب ۱۳۹۲/۸/۱۴)..... ۴۱۱
- ۳۰- قانون اصلاح موادی از قانون معادن و اصلاحات بعدی آن (مصوب ۱۳۹۲/۸/۱۴)..... ۴۱۴
- ۳۱- قانون اجازه تعیین و وصول حق امتیاز فعالیت بخش غیردولتی در زمینه پست و
مخابرات (مصوب ۱۳۹۲/۸/۱۹)..... ۴۲۱
- ۳۲- قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور (مصوب ۱۳۹۲/۹/۵)..... ۴۲۸
- ۳۳- قانون استفساریه جزء (۱-۵) قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ کل کشور
(مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳)..... ۴۳۹
- ۳۴- قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳)..... ۴۴۱
- ۳۵- قانون استفساریه در خصوص مواد (۶۳) و (۶۴) قانون اجرای سیاست‌های کلی
اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی (مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۱۵)..... ۵۱۴
- ۳۶- قانون اصلاح تبصره (۵) بند (الف) ماده (۳) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل
چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و الحاق دو تبصره به آن (مصوب ۱۳۹۲/۱۱/۳۰)..... ۵۲۳
- ۳۷- قانون بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور (مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۶)..... ۵۳۹
- ۳۸- قانون تمدید مهلت اجرای آزمایشی قانون اصلاح قانون تأسیس مدارس
غیرانتفاعی (مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۱۸)..... ۷۱۱
- ۳۹- قانون اصلاح ماده (۴۵) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی (مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۲۴)..... ۷۱۴

فصل دوم- اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران ۷۱۷

- ۴۰- اصلاح اساسنامه مرکز توسعه تجارت الکترونیکی (مصوب ۱۳۹۱/۱۱/۸)..... ۷۱۹
- ۴۱- اصلاح اساسنامه سازمان فناوری اطلاعات ایران (مصوب ۱۳۹۲/۲/۱۵)..... ۷۲۱

- ۴۲- اساسنامه سازمان توسعه و عمران دریا و سواحل کشور (مصوب ۱۳۹۲/۲/۲۲)..... ۷۲۴
- ۴۳- اساسنامه شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت (مصوب ۱۳۹۲/۳/۲۹)..... ۷۳۷
- ۴۴- اصلاح اساسنامه سازمان مجری ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی و عمومی (مصوب ۱۳۹۲/۴/۲)..... ۷۴۰
- ۴۵- اصلاح اساسنامه شرکت توسعه کاربرد پرتوها (مصوب ۱۳۹۲/۴/۹)..... ۷۴۳
- ۴۶- اصلاح اساسنامه شرکت مادرتخصصی تولید مواد اولیه و سوخت هسته‌ای ایران (مصوب ۱۳۹۲/۴/۹)..... ۷۴۵
- ۴۷- اصلاح اساسنامه شرکت مادرتخصصی تولید و توسعه انرژی اتمی ایران (مصوب ۱۳۹۲/۴/۹)..... ۷۴۷
- ۴۸- اصلاح اساسنامه شرکت فناوری‌های پیشرفته ایران (مصوب ۱۳۹۲/۴/۹)..... ۷۴۹
- ۴۹- اصلاح اساسنامه سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها (مصوب ۱۳۹۲/۶/۱۰)..... ۷۵۱
- ۵۰- اصلاح اساسنامه سازمان خصوصی‌سازی (مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۸)..... ۷۵۶
- ۵۱- اصلاح اساسنامه صندوق توسعه صنایع دریایی (مصوب ۱۳۹۲/۱۱/۱۳)..... ۷۵۸

فصل سوم- استفساریه‌ها ۷۶۱

- ۵۲- استفساریه مقام معظم رهبری در خصوص اصل پنجاه و دوم (۵۲) قانون اساسی..... ۷۶۳
- نمایه‌ی اصول قانون اساسی..... ۷۸۳

مقدمه

«شورای نگهبان» به عنوان نهاد پاسداری‌کننده از موازین شرع و قانون اساسی، وظیفه‌ی خطیر بررسی کلیه‌ی مصوبات مجلس شورای اسلامی و اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران را به عنوان یکی از وظایف مصرّح خویش در قانون اساسی بر عهده دارد تا قوانین و مقررات لازم‌الاجراء در جمهوری اسلامی ایران، مغایرتی با موازین شرع و قانون اساسی نداشته باشند. بدین‌سان، مجموعه نظرات ابرازی از سوی این نهاد در خلال بررسی مصوبات مجلس شورای اسلامی و اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و برای آحاد افراد جامعه قابل استفاده است؛ چه آنکه این نظرات، از جهتی شأن علمی و نظری دارد که می‌تواند مورد استفاده‌ی عموم علاقه‌مندان، به‌ویژه مجامع علمی- پژوهشی واقع شود و از جهتی دیگر، برای تنظیم قوانین و مقررات مورد نیاز در کشور، می‌تواند مورد توجه و استفاده‌ی سیاست‌گذاران و نقش‌آفرینان عرصه‌ی تقنین و اجرا قرار گیرد.

مقام معظم رهبری نیز در دیداری که با اعضای شورای محترم نگهبان در تاریخ ۱۳۷۹/۴/۲۸ داشتند، با تأکید بر اهمیت نظرات شورای نگهبان، خطاب به آنها فرمودند: «... مردم، مطلع نیستند... لازم است یک روال اطلاع‌رسانی منظم و مرتبی باشد که مردم در جریان قرار بگیرند، یا نظرات شورا مدوّن بشود و در اختیار اهل علم، حقوقدان‌ها، فقها و متخصصین بخش‌های مختلف گذاشته بشود؛ دانشگاه‌ها و حوزه‌ها ببینند و در جریان مباحث قرار گیرند؛ بیان شود در مورد این ماده‌ای که آنجا آمده، چه بحث‌هایی شده، تا رد شده است و چه اشکالاتی بود و بعد، آن اشکالات رفع شد یا تصویب شد و از این قبیل. ... الآن شما استدلال دارید، اما این استدلال برای مجلس، گاهی معلوم نیست، گاهی برای مجمع تشخیص هم درست معلوم نیست ... در حالی که خوب است در متن آن حکم اشاره‌ای به استدلال بشود و در یک محل جداگانه آن استدلال به تفصیل نوشته بشود. ... اینها چیزهایی است که بعد برای دیگری منبع و مدرک خواهد شد.»

بر همین اساس و در راستای پاسخگویی به این مطالبه‌ی به‌حق مقام معظم رهبری، با تشکیل «مرکز تحقیقات شورای نگهبان»، انجام فعالیت‌های علمی پیرامون نظرات مطرح در جلسات شورای نگهبان به عنوان یکی از مأموریت‌های این مرکز، در چند سطح مختلف در دستور کار قرار گرفت.

تدوین مجموعه نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات ادوار مختلف مجلس شورای اسلامی، تدوین مجموعه نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان راجع به اصول قانون اساسی، تدوین مجموعه نظرات فقهی شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات دیوان عدالت اداری، تدوین نظرات فقهی و حقوقی شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی، پیاده‌سازی، تنظیم و تدوین مشروح مذاکرات جلسات شورای نگهبان و در نهایت، استخراج مبانی نظرات و دلایل آرای شورای نگهبان، از جمله طرح‌هایی بود که برای عینیت بخشیدن به این مهم طراحی شد.

«مبانی نظرات شورای نگهبان» یا به عبارت دیگر «نظرات استدلالی شورای نگهبان»، که استخراج آنها در این مرکز در قالب مجموعه‌ای منسجم و منظم به عنوان یکی از مهم‌ترین برنامه‌ها تعریف شده، عبارت است از: مجموعه استدلال‌های فقهی، حقوقی و همچنین قرائن، امارات و برداشت‌هایی که اعضای محترم شورای نگهبان در جلسات بررسی مصوبات مجلس شورای اسلامی، بررسی اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران، بررسی اصول قانون اساسی برای ارائه‌ی نظریه تفسیری و... در خلال مباحث خویش بیان کرده‌اند. این مجموعه از استدلال‌ها و برداشت‌ها، در قالب یک دسته‌بندی منظم و منطقی براساس دیدگاه‌های مختلف مطرح شده در مذاکرات اعضای شورای نگهبان و با استناد و مستنبط از آن، به تفکیک هر ماده از مصوبه یا سؤال و استفسار، استخراج، تنقیح و تدوین شده است. هدف از تهیه‌ی این مجموعه، آشنا ساختن مخاطبان به‌ویژه مجامع حوزوی و دانشگاهی و مراجع قانون‌گذاری، سیاست‌گذاری و اجرایی کشور با مبانی و ادله‌ی فقهی و حقوقی نظرات شورای نگهبان است.

نخستین ثمره‌ی این فعالیت علمی، پیش‌تر در سال ۱۳۹۱ با انتشار کتابی تحت عنوان «مبانی آراء و نظرات شورای نگهبان (مستنبط از مشروح مذاکرات سال ۱۳۸۷)» به زیور طبع آراسته شده بود. سپس در پاییز سال ۱۳۹۳ و بهار سال ۱۳۹۴، کتاب دوم و سوم از این مجموعه با اندکی تغییر در شکل و محتوا نسبت به کار پیشین، به ترتیب تحت عنوان «مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات و استفساریه‌های سال ۱۳۹۰» (برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان) و «مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات و استفساریه‌های سال ۱۳۹۱» (برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان) به محضر جامعه‌ی علمی و اجرایی کشور تقدیم شد. کتاب حاضر نیز، کتاب چهارم از این مجموعه است که به یاری خداوند در فاصله‌ای اندک از انتشار دو کتاب اخیر به محضر علاقه‌مندان تقدیم می‌شود.

این کتاب در سه بخش کلی، مجموعه نظرات استدلالی مربوط به مصوبات مجلس شورای اسلامی، اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران و استفساریه‌های انجام‌شده از شورای نگهبان را در بر می‌گیرد که مربوط به سال ۱۳۹۲ است. در اینجا توضیح این نکته برای خوانندگان محترم ضروری است که

از آنجا که بسیاری از موضوعات مورد بررسی در شورای نگهبان، به ویژه مصوبات مجلس شورای اسلامی، ممکن است به دلیل ایراد مغایرت برخی از مواد مصوبه با قانون اساسی یا موازین شرعی، چندین مرتبه در فواصل مختلف و گاهی در طی چندین سال، بین مجلس و شورای نگهبان رفت و برگشت داشته باشد، ملاک زمانی مدّ نظر برای ذکر موضوعات در این کتاب، زمان تصویب نهایی آن مصوبه یا اعلام نظر نهایی شورای نگهبان در خصوص سؤال یا استفسار انجام شده است. بر این اساس، مجموعه‌ی کلیه‌ی مصوبات مجلس یا هیئت وزیران که در سال ۱۳۹۲ به تأیید شورای نگهبان رسیده و به «قانون» تبدیل شده‌اند و همچنین کلیه‌ی استفساریه‌هایی که در سال ۱۳۹۲ از سوی شورای نگهبان بررسی و پاسخ گفته شده‌اند، در این مجموعه گردآوری شده است.^(۱) همچنین کلیه‌ی مصوباتی که به دلیل بروز اختلاف بین مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان، بر اساس اصل ۱۱۲ قانون اساسی برای رفع اختلاف به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع شده‌اند و این مجمع در سال ۱۳۹۲ نسبت به آنها تعیین تکلیف کرده است، در این مجموعه گرد آمده‌اند، هر چند تاریخ تصویب این موضوعات در مجلس و یا مذاکرات مربوط به آن در شورای نگهبان، در سال‌های پیش از ۱۳۹۲ انجام شده باشد.

ترتیب در نظر گرفته شده برای ذکر هر یک از موضوعات، در هر یک از بخش‌های سه‌گانه‌ی این کتاب نیز، ترتیب تاریخی نهایی شدن آن موضوع، از ابتدای سال ۱۳۹۲ تا انتهای این سال است. این کتاب محصول تلاش علمی جمعی از پژوهشگران این پژوهشگاه است که در سه مرحله، به شرح زیر، اقدام به استخراج، تنقیح و تدوین مبانی نظرات شورای نگهبان کرده‌اند. در مرحله‌ی نخست، پژوهشگران متن مشروح مذاکرات مربوط به هر موضوع را مطالعه و مبانی نظرات و استدلال‌های مطرح شده از سوی اعضای شورای نگهبان راجع به آن موضوع را استخراج و به صورت منقّح و دسته‌بندی شده تدوین می‌کنند. در مرحله‌ی دوم (مرحله‌ی بازبینی)، عده‌ای دیگر از پژوهشگران برای اطمینان از صحت استنباط انجام شده از متن مشروح مذاکرات، با مطالعه‌ی مجدد متون مشروح مذاکرات اعضای شورای نگهبان، استدلال‌های استخراج شده در مرحله‌ی اول را با متن مشروح تطبیق می‌دهند و عنداللزوم به اصلاح و تکمیل آنها مبادرت می‌کنند. در مرحله‌ی سوم (مرحله‌ی نظارت)، یک بار دیگر متن کلیه‌ی استدلال‌های استخراج شده از حیث شکلی و محتوایی، به وسیله‌ی ناظر علمی، بازخوانی شده و ضمن بررسی انسجام درونی استدلال‌ها، متن نهایی برای

۱. گفتنی است مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص دو مورد از مصوبات مجلس شورای اسلامی که در سال ۱۳۹۲ نهایی شده‌اند؛ یعنی «قانون مجازات اسلامی» مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ و «قانون آیین دادرسی کیفری» مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴، به دلیل حجم زیاد مبانی نظرات هر یک از این دو قانون، در این مجموعه ذکر نشده‌اند که امید است به یاری خداوند متعال، در آینده‌ای نزدیک در مجموعه‌ای مجزا منتشر شوند.

انتشار تنظیم می‌شود. در مجموعه‌ی حاضر، «استخراج استدلال‌ها» بر عهده‌ی آقایان محمد برزگر خسروی، حسین فاتحی‌زاده و محمدحسن باقری خوزانی، و «بازبینی» بر عهده‌ی آقایان مصطفی مسعودیان، کاظم کوهی اصفهانی و محمدهادی توکل‌پور، و «نظارت علمی» بر عهده‌ی آقای کاظم کوهی اصفهانی بوده است که از زحمات این عزیزان قدردانی می‌شود.

پژوهشکده شورای نگهبان امیدوار است با تولید و عرضه‌ی این مجموعه، علاوه بر حرکت در جهت تحقق بخشی از منویات مقام معظم رهبری، خواسته‌ی جامعه‌ی علمی کشور و همچنین مراکز سیاست‌گذاری، تقنینی و اجرایی کشور را پاسخ گفته باشد. مسلماً انتشار و عرضه‌ی چنین آثاری می‌تواند ثمره‌ی بیش از سی سال مجاهدت و تلاش شورای نگهبان در پاسداری از شرع و قانون اساسی را در اختیار کلیه‌ی علاقمندان، به ویژه محافل علمی و پژوهشی، اعم از دانشگاهی و حوزوی قرار دهد و به غنی‌تر شدن هر چه بیشتر مباحث فقهی و حقوقی در کشور کمک کند.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

پژوهشکده شورای نگهبان

پاییز ۱۳۹۴